

Latgolu īmyužņoj breineiguos fotografejuos

Inga Kalva-Miņina

«Fotografiešona ir muns hobejs i sirdslīta,» soka Arita Atpile-Dona.

Foto nu A. Atpile-Donyš personeiguo arhiva

ARITA ATPILE-DONA ir nu tim cylvākim, Akuri muok sev apleik iraudzeit skaitstū pat mozuos lītuos i fotografejuos nūgiut breineigus momentus, ļaunūt laikam apsastuot. Fotografiešona ir juos hobejs i idvesmys olūts – gon pošai, gon ari cytim. Arita biļdis biži publicēj sovā Facebook profilā, kur cylvāki izsoka atzineigus vuordus par fotografis nūgiutajim dobys skotim.

Suokumā biļdej cylvākus

Aritys dzymtuo puse ir Bolvu nūvoda Bierzpiļš pogosta Golvari, tī jei uzauguse, vucejusēs Bierzpiļš vydskolā, ari studeju laiks paguojs Latgolā – Daugovpilī. Ikdīna Aritai nav saisteita ar fotografiešonu, jau daudzus godus jei Reigā voda vuceibu centru «InfoEra», kas Latvejā izplota AutoCAD i cytys popularys projektiešonys programmatūrys. «Tiergojūt programmatūrys, uzjāmuma vadeiba izdūmuoja, ka jim vāga ari cylvāku, kurs voda vuceibu centru, deļ tam ka svareigi ari apvuceit cylvākus struoduot ar itom programmatūrom. Tai es jau apmāram desmit godu organizeju itū dorbu,» stuosta Arita.

Kai suokuse fotografēt? «Dzeivoj dzeivi i kaut ka daudzys lītys naanalizej, par kū tu tū dori, deļ kam tev tys vajadzeigs,» soka Arita, atzeistūt, ka laikam tūs pošus pyrmūs pamatus, kab nūgiut tū skaitstumu, asūt ilykuse zeimiešonys školuotuoja Jolanta Dundeniece. «Jei beja cīši entuziastiska, atcerūs, kai jei vucēja pajimt lelu lopu i drūsmeigi zeimēt, navys koč kū mozu knybynuot. Jei vucēja uzvert pasauli plošuok.»

«Kod beja īspieja nūpierkt fotoaparatu, tod maņ beja «Canon» fotoaparats ar lenteņom. Ir tev tī 12, 24 voi 36 kadri, i tymūs kadrūs nikaidu pučeti voi uobulu nafotografiesi, parosti jau beja tai, ka tyka fotografāti cylvāki dažaidūs svātkūs – tī beja izlaidumi voi kopusvātki, kod atbrauc rodi no Reigys,» stuosta fotografe. «Pyрмаis kads, kod saprotu, ka gribu naviņ tūs svātkūs i cylvākus biļdēt, kas, prūtams, ari ir forši, laikam beja, studejūt universitatē. Es laseju daudz literaturys, kas vajadzēja studejom, bet breivajā laikā laseju dzeju, analizejūt i īpazeistūt sevi. Atcerūs, ka beja cīši solta zīma, i es nūbiļdeju sovū pļovu i oplūku, kod vyss apsarmuojs. Poša nūdūmuoju – nu ir tei doba tik skaista, ka tū var ari nūbiļdēt.»

«Normaluoka kamera, ar kuru jau varieju biļdēt, naviņ skaiteit kadrus, beja tod, kod atbraucū dzeivuot iz Reigu. Munejī jau smejas, ka maņ fotokamera pi rūku daleimātā. Tī i kaidi piči–septeni godi, kod atsaļauņu eksperimētēt, skraideit apleik ar fotokameru i giut momentus, pīmāram, verūtīs saulislāktu, mekleju eistū gaismu, lai kads izadātu, voi vīnkuorši grybu pabyut ar sevi. Muna saime zyna i respektej, ka, ja Aritys sātā nav, tod jei koč kū biļdej,» stuosta fotografe.

Rodūšais tandems: muosys Arita i Ineta

Ari Aritys muosa Ineta Atpile-Jugane ir cīši rodūša – jei ir dzejneica, scenariste, dzīšmu tekstu autore. Taišni Inetys dzejis kruojums «Mūdytuot muokuļus» (2016) beja pyрмаis nūzeimeigais projekts, kurā Aritys fotografejis pasaruodeja uorpus tik īrostuos interneta vidis, kur socialajūs teiklūs jei publiceļ sovys uzjimtuoš biļdis. Niu fotografejis beja taustamā formātā – gruomotā.

«Muosa munūs biļžu arhivūs meklēja sovim dzejūlim atblststūs biļdis. Tys ir interesanti – izīt uorpus sovys

datora vidis. Es asu cīši poškritiska, es nūbiļdeju i tod verūs, analizeju, kai asu nūfotografiejuse, kas varbyut beja juodora cytaižuok. Ja munys biļdis sasasauc ar dzejā iklautū nūskaņu, tod ir lels gondarejums, – ka tys, kū esi redziejs, nūgivs fotografeļā, uzrunoj ari vieļ cytus,» soka Arita.

Rodūšuo sadarbeiba ar muosu Aritai beja ari, veidojūt Inetys dzejis kruojumu «Spuornu голу šolks» (2021), – te puslopuos pasaruodeja Ineta, viejs, šolks, jiura, kū breineigūs fotostuostūs nūgiva Arita. Taipat obys muosys kūpā ir veidojušys foto stuoštu cyklus, kas tykuši publicāti laikrokstā «Vietējā Latgales Avīze» – Ineta roksta, Arita – biļdej. Itaidi projekti jom ļuovuši īpazeit tyvuok dzymtū Latgolu i tuos cylvākus.

«Dorbojūtīs kūpā ar muosu, tu vari byus simtprocenței patīsa itamuos atticeibuos, ari kritika i pošsaprūtoma,» stuosta Arita. «Foto i stuoštu projekti maņ beja lels izaicynuojums ari tehniskā ziņā – tu ej pi sveša cylvāka i nazyni, kaidūs apstuoeklūs tev byus juobiļdej. Kod tu biļdej sovā ikdīnā, tod tu struodoj sev komfortablūs apstuoeklūs, ja kaut kas nav tai, kai vāga, vari rysynuot tehniskū pusi, cik ilgi vāga. Te ir svareigi radeit foršu atmosferu, lai cylvāki atsabreivoj, lai saīt loba saruna.»

Taipat Arita atzeist, ka foto i stuoštu projekti jai ir cīši svareigi vairuoku īmaslu deļ: «Tei ir īspieja īpazeit Latgolu, kas maņ tik tuva, i cytim cylvākim varu kū interesantu atkluo. Taipat ir gondarejums par lobajim vuordim, kas vāluok teik sajimti piec intervejom. Tei ir īspieja izaraut no Reigys i aizbraukt iz Latgolu. Tys mums ar muosu ir kūpeigi pavadāts laiks, kū varam ari nūsaukt par mozajim svātkim, i izbaudom gon kompaneju, gon tū, ka, braucūt cauri vysai Latgolai, radzam skaitstys vītys.»

«Mums ar muosu ir treis godu starpeiba. Bierneibā Ineta mani pīsaviere, bet pusaudža vacumā mums vyspuor nasaskanēja – jei mani biži kaitynuoja. Mums kotrai beja sovi draugi, bet, laikam ejūt, tei godu starpeiba pagaisa. Biži obys asom runuojušys, ka tei lauku vide, kurā uzaugom, mums paleidzēja izaugt par taidim cylvākim, kaidi niu asom. Pusaudžu godūs lykuos, ka asom tik tuoli nu vysa, – cytim bārnim beja diskotekys, bet mes dzeivojam laukūs, kur apleik vairuok ir vaci onkuli i tantis. Bet tod kaut kaidā momentā tu saprūti, ka tys, ka tu esi bejs tymā lauku vidē, tev ir ļuovs izaugt par tū, kas tu esi. Nav bejs kaidu muoksleigū kairynuojumu, kas tevi nūvastu nu ceļā. Tu varieji byut kūpā ar tim cylvākim, kuri myusu vidē beja tik latviski, latgaliski, vīns pi ūtra guoja paleigā iz tolkom, kūpeigi dzīduoja, tys vyss veidoja tū sajiutu, ka tei lauku vide ir bejuse vyslobuokuo, lai mes izaugtu par tū, kas mes asom,» stuosta Arita.

Hobejs i pošanalize

«Fotografiešona maņ ir deļ dvieselis, kaut kaidā veidā tei ir ari terapeja, pošanalize, reizem – pabyušona pošai ar sevi, īškejais dialogs ar sevi – vari atspūguļuot itū pasauli voi nā. Daudzi draugi dzeivoj uorzemēs, ik pa laikam jim aizsyutu kaidu biļdi, jī soka – cik skaisti, kai pītrykst Latgolys vidis. I sovā ziņā tys ari ir kai stimulys – tu esi Latgolā, i gribīs tū skaitstū nūgiut na tikai deļ seve, bet ari deļ cytim,» atkluoļ fotografe.

Sarunys laikā Arita atzeist, ka jei nav nu tim cylvākim, kurim cīši vāga publicitati. Voi byus juos fotoizstuođe – tod jau laiks ruodeis. Jai pateik nūgiut skaitstus momentus i ar tim īpricynuot ari cytus, biļdis publiceļūt socialajūs teiklūs. Arita atkluoļ, ka kovida laikā sovā ziņā taišni fotografešona jai paleidzēja izturēt gryutū laiku, dzeivojūt laukūs: «Piec ūtruos kovida pūtis maņ beja lela alergeja, i es gondreiz nūmyru, ar sirdi beja palics cīši švaki. Gondreiz paīt navarieju, bet izvirzeju sev mierki – pušdīnlaikā maņ pusstuņdi obligati juoizīt laukā i dīnā obligati vīns kadsr juonūbiļdej. Tai sevi pīspīdu kustētīs, pabyut uorā.»

Aritai pateik doba – jei var biļdēt lelā soltumā, lelā rosā voi agrā reita stuņdē. I tod ir taidi breineigi momenti, kas īpricynuoj juos sirdi, pīmāram, najauši pļovā pamaņaite lopsu saime, kas tyka īmyužņuoša biļdēs.

«Fotografiešona ir muns hobejs i sirdslīta. Maņ ļūti pateik vysy kūka izgřizumi, i vacom sātom lūdzeni ir ar tom kūka mežginem. Kod kaut kur braucu i īraugu, tod nūbiļdeju. Ir ari taidi fotoalbumi, kurus napubliceju, bet veidoju biļžu kolekcejis sev,» stuosta fotografe. Arita atzeist, ka jai žāļ, ka lauki izmierst, pazyud agruokūs laiku vierteibys: «Verīs apleik i saprūti – tī jau vairs nav cylvāku, i tī vairs nav cylvāku. Kod cylvāki suok remontēt vacuos sātys i vysu nūplieš nūst, sadadzynoļ, tod līkās – par kū tai juodora, tei tok ir daļa nu myusu kulturys, daļa nu dzeivis. Bet taidi mes asom – grybam byut moderni, stileigi, dzeivuot sātā ar plastmasys lūgim.»

«Laiks steidzās iz prišku, golvonīs pošim apsazynuot sovys vierteibys – kas kuram ir svareigs i kū gribīs saglobut,» soka Arita, kura sovuoš biļdēs naviņ nūgiun skaitstūs Latgolys breižus, bet ari īmyužņoj taidu Latgolu, kaidys tuos vairs nav.█

Foto nu A. Atpile-Donyš personeiguo arhiva

Muosys Arita (nu kreisuos) i Ineta ir breineigs rodūšais tandems; gruomota «Spuornu голу šolks» ir ūtruo gruomota, kurys puslopuos Inetys dzejūli dzeivoļ kūpā ar Aritys fotografejom

A. Atpile-Donyš foto

«Ir lels gondarejums, ja tys, kū esi redziejs, nūgivs fotografeļā, uzrunoj ari vieļ cytus,» soka Arita

A. Atpile-Donyš foto

Doba ir tei vīta, kur Arita giust idvesmu i breineiguos fotografejuos atkluoļ Latgolys skaitstumu

A. Atpile-Donyš foto

A. Atpile-Donyš foto

Aritys fotografejuos atsakloj ari taida Latgola, kaidu tū varbyut vairs navar iraudzeit; fotografe nūfikseļ svareigus momentus, kas, laikam eimūt iz prišku, mādž ari pagaist

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». Par projekta raksta «Latgolu īmyužņoj breineiguos fotografejuos» saturu atbild SIA «Vietējā».

MAF
Mediju atbalsta fonds